

- **שם המחקר:** מוגבלות שכלית התפתחותית בקרב פגים: מחקר אורך בינקות לבדיקת גורמי סיכון, סימנים מוקדמים ומאפיינים אימהיים (מחקר המשך)
- **שנה:** 2017
- **סוג מחקר:** מחקר
- **מס' קטלוגי:** 150
- **שמות החוקרים:** פרופ' נורית ירמיה
- **רשות המחקר:** המחלקה לפסיכולוגיה האוניברסיטה העברית בירושלים

תקציר מנהלים

מחקר זה נערך בסיוע מענק מקרן שלם.

תמצית

במחקר זה נמצא כי פעוטות שנולדו פגים הם בסיכון מוגבר לעיכוב התפתחותי ולקשיי ויסות והתנהגות, כאשר משתנים הקשורים להיריון מהווים גורמי סיכון לקשיים אלו. פעוטות פגים עם עיכוב התפתחותי אופיינו בקשיים התפתחותיים כבר בשלבים מוקדמים, כאשר הפער גדל לאורך הזמן. מצאנו גם כי הרגישות ההורית בקבוצת הפגים הייתה נמוכה מזו של קבוצת ההשוואה, ויחסי הגומלין היו מפותחים פחות. כמו כן, נמצא כי הציון במבחן ההתפתחותי ניבא מאפיינים הקשורים לאינטראקציית הורה- ילד, מה שמצביע על סיכון גבוה יותר בקרב פעוטות פגים עם עיכובים התפתחותיים ליותר מאפיינים שליליים באינטראקציה ופחות מאפיינים חיוביים. לפיכך, עולה החשיבות של מעקב התפתחותי מתמשך ומתן טיפול תואם לפגים שנמצאים בסיכון לעיכוב התפתחותי, וכן עולה הצורך בהתייחסות למאפייני האינטראקציה כחלק מהליך האבחון והטיפול.

תקציר

במחקר זה עקבנו אחר התפתחותם של פעוטות בקבוצת פגים, ופעוטות בקבוצת השוואה שנולדו בזמן, לאורך שלוש השנים הראשונות. מטרת המחקר הייתה לבחון את אחוז הסיכון למוגבלות שכלית התפתחותית (מש"ה) בקרב פגים ולזהות גורמי סיכון הקשורים בהריון ובלידה. מטרה נוספת הייתה לזהות מאפיינים מוקדמים ונתיבים התפתחותיים המבחינים בין פגים עם ובלי מש"ה. לסיום, בחנו את ההבדלים באינטראקציית הורה- ילד בין קבוצת הפגים לקבוצת ההשוואה בגיל 36 חודשים, ואת הקשר בין ההתפתחות הקוגניטיבית לסגנון ההורות.

שיטת המחקר

מחקר זה כלל 110 פעוטות פגים (שבוע לידה ≥ 34) ו- 39 פעוטות שנולדו במועד (בין שבוע 38- 41 להריון) שהשתתפו במעקב התפתחותי ממועד שחרורם מבית החולים ועד לגיל 36 חודשים (גיל מתוקן). כלי האבחון:

מבחן מאלן להערכה התפתחותית סטנדרטית (Mullen Scales of Early Learning MSEL)

שאלון אכנבך להערכת התנהגות The Achenbach Child Behavior Checklist

פרופיל סנסורי לפעוטות (ITSP) Infant-Toddler Sensory Profile

אינטראקציה הורה-ילד (CIB) Coding Interactive Behavior

שאלון דמוגרפי - כולל התייחסות למצב הסוציו אקונומי של המשפחה, השכלת ההורים, מצב תעסוקתי, מצב הנישואים של ההורים, ומספר האחים במשפחה

ממצאים עיקריים ודיון

הממצאים מורים כי פעוטות שנולדו פגים נמצאים בסיכון מוגבר לעיכוב התפתחותי ולקשיי ויסות וקשיים התנהגותיים - רגשיים. בחינה של המאפיינים המוקדמים של הפעוטות הפגים בעלי העיכוב ההתפתחותי בגיל 36 חודשים הצביעה על קיומם של גורמי סיכון הקשורים בהריון, הכוללים שבוע לידה מוקדם, משקל לידה נמוך, ציוני אפגר נמוכים ומספר גבוה יותר של ימי הנשמה. כמו כן, הציונים במבחן ההתפתחותי של קבוצת הפגים עם העיכוב ההתפתחותי היו נמוכים באופן מובהק מאלו של קבוצת הפגים ללא העיכוב ההתפתחותי, כאשר הפער בין הקבוצות גדל לאורך הזמן. לבסוף, מצאנו כי הרגישות ההורית בקבוצת הפגים, כפי שנמדדה באינטראקציית הורה- ילד, הייתה נמוכה מזו של קבוצת ההשוואה, ויחסי הגומלין, כפי שנמדדו גם כן באינטראקציית הורה- ילד היו מפותחים פחות בקבוצת הפגים. מצאנו גם כי בקרב קבוצת הפגים, ציון גבוה יותר במבחן המאלן בגיל 36 חודשים ניבא רגישות הורית גבוהה יותר, חודרנות הורית נמוכה יותר, הגבלה נמוכה יותר במשחק ההורה, היענות גבוהה יותר של הילד, נסיגה נמוכה יותר של הילד, מעורבות גבוהה יותר של הילד, יחסי גומלין מפותחים יותר בדיאדה ופחות מאפיינים שליליים בדיאדה.

מסקנות

ממחקר זה עולה החשיבות של מעקב התפתחותי מתמשך בעיקר בקרב פעוטות עם גורמי הסיכון שנמצאו, ומתן טיפול בשלב מוקדם לפעוטות שקיים עבורם חשש לעיכוב התפתחותי. כמו כן, נמצא כי הציון במבחן ההתפתחותי מנבא מאפיינים הקשורים לאינטראקציית הורה- ילד, מה שמצביע על סיכון גבוה יותר בקרב פעוטות עם עיכובים התפתחותיים ליותר מאפיינים שליליים באינטראקציה ופחות מאפיינים חיוביים. לפיכך, עולה החשיבות של התייחסות למאפייני האינטראקציה, הן של ההורה והן של הילד, כחלק מהליך האבחון והטיפול בפעוטות עם עיכובים התפתחותיים.

המלצות למחקרי המשך

ממצאי המחקר יכולים להוות בסיס לפיתוח שיטות אבחון מדויקות, מהימנות ויעילות לזיהוי ואיתור מוקדם של מש"ה בקרב פגים. כמו כן, העמקה והבנה של גורמי הסיכון המשפיעים על התפתחותם של הפגים לטווח רחוק יותר חשובה הן ברמת הטיפול הרפואי, והן ברמת המעקב ההתפתחותי. תינוקות שהם בסיכון גבוה לעיכוב התפתחותי צריכים להיות מופנים למעקב התפתחותי רציף כבר מהשחרור מבית החולים, ולהתחיל בטיפול בשלב מוקדם. הידע ממחקר זה ירחיב את האפשרות לספק טיפול בשלב מוקדם יותר, להתוות טיפול המותאם למאפייניה הייחודיים של אוכלוסייה זו ולפתח התערבויות המכוונות להורים ולמשפחה עבור אוכלוסייה זו.

- [לפריט המלא](#)
- [למאגר המחקרים של קרן שלם](#)
- [למאגר כלי המחקר של קרן שלם](#)